

KM 5/11 Gudstjenestereformen – dåp i hovedgudstjenesten

Merknader fra komité C på Kirkemøtet

Dåpsliturgien er den delen av gudstjenestereformen som har hatt den lengste og mest omfattende saksgang. Kirkerådet trengte flere gangers behandling før de hadde et forslag som de fant å kunne sende på høring. Den særlige utfordringen ved denne liturgien er at den skal sammenfatte den kristne tro på en forståelig måte ved det møtepunktet i folkekirken som har den største kontaktflaten. Dåpen er også en unik mulighet til å inkludere og involvere i gudstjenestelivet.

På bakgrunn av den omfattende saksgangen denne liturgien har hatt, med mange ulike synspunkter og innspill, vil komiteen si seg godt fornøyd med forslaget til liturgi, slik det nå foreligger. Dette gjelder både struktur og enkeltheter.

Den foreslåtte struktureringen av liturgien i tre deler har fått positiv mottakelse i alle ledd av saksbehandlingen. De tre delene er 1) Mottakelse, 2) Dåpshandlingen, 3) Livet i dåpen. Komiteen ser denne formende inndelingen som en stor vinning. Den tredelte strukturen bidrar til å klargjøre dåpens innhold på en pedagogisk måte, som over tid vil bygge opp forståelsen av hva dåp er, og hvordan dåpen og livet henger sammen.

Det som er nytt ved denne struktureringen er særlig tydeliggjøringen av de to elementene som omkranser selve dåpshandlingen. Den første delen skal på en klar og forståelig måte uttrykke *mottakelsen* i dåpen. Dette gjelder både at Gud tar imot oss, og at menigheten tar imot dåpskandidaten med sitt følge. På denne måten imøtekommes et klart uttalt reformbehov. Dette perspektivet har hatt særlig betydning for plasseringen av og forståelsen av Mark 10,13-16.

Den tredje delen av liturgien synliggjør at dåpen ikke bare er en punktuell handling. Dåpen gjelder hele livet. Den er enestående i den forstand at den ikke kan gjentas. Det gamle menneske overgis til døden og et nytt menneske reises opp. Dette gjentas i en daglig omvendelse. Dåpen er derfor starten på en vandring som Jesu etterfølger. Plasseringen av dåpslyset og ordet fra Joh 8,12 i denne siste delen tydeliggjør dette.

Den tredje delen av dåpsliturgien inneholder et avsnitt som tiltaler hele menigheten: "Kjære menighet." Tanken med dette er å inkludere tiltalen til foreldre/foresatte og faddere i en felles tiltale til hele menigheten, med et felles oppdrag.

Matt 28 er liturgiens fundamentalord. Det har derfor fått overskriften *Ordet om dåpen og troen*.

Fadervår har sin plass både i dåpsliturgien og i nattverdliturgien. Rubrikken i forslag til dåpsliturgi åpner for at Fadervår kan utelates her, hvis det er nattverd. Dette forutsetter at Fadervår er obligatorisk i nattverdliturgien. Komiteen finner det likevel vanskelig å tenke seg at bønner ikke skulle lyde også ved dåpen. Bønnen har gjerne vært forstått som et uttrykk for det tros livet den dømte nå er satt inn i. Den som er gjenfødte til et nytt liv, kan nå si "Fader vår".

Liturgiforslaget i 2010 fikk på nesten alle punkter stor tilslutning (sak KM 6/10). Saken ble i henhold til den vedtatte behandlingsformen oversendt til Kirkerådet "for videre bearbeiding og saksgang i henhold til saksbehandlingsregler for liturgisaker og den prosedyren som Kirkemøtet har vedtatt for gudstjenestereformen".

Den fremlagte saksorienteringen viser at den videre bearbeiding mellom kirkemøtene 2010 og 2011 særlig har vært konsentrert om to punkter, hvor plenumsbehandlingen i 2010 ikke nådde helt frem til et samlende resultat.

1. Fortalen

Det første punktet er den lille fortalen som kort fremstiller dåps sakramentets betydning og "virkning". Et av de sterkeste reformbehovene har vært å uttrykke at vi er Guds gode skapning, skapt "i Guds bilde". Samtidig skal liturgien ivareta det grunnleggende perspektiv i vår kirkes lære om dåpen, nemlig at dåpen er nødvendig til frelse. Når disse to momentene stilles ved siden av hverandre, oppstår det et behov for et forklarende mellomledd.

Komiteen ser at det i den foreliggende teksten er tatt noen nye grep i forhold til de alternativene som var fremme i plenumssamtalen i 2010. Komiteen sier seg fornøyd med resultatet av bearbeidingen. En har nå nådd frem til en tekst som i seg selv er god og som unngår de vanskelighetene som heftet ved både det ene og det andre forsøket i fjor. Komiteen vil derfor anbefale at den fremlagte teksten vedtas.

2. Bønnene ved døpefonten

Det andre stedet er Bønn ved døpefonten. Her forelå det tre alternative bønnetekster. På kirkemøtet 2010 arbeidet komiteen særlig med alternativ A og la frem et forslag som skulle "ivareta at syndefallets realitet er tydelig nevnt i dåpsliturgien". Videre var det pekt på behovet for å uttrykkelig nevne dåpsvannet i alternativ B. På dette punktet endte plenumssamtalen i en bestilling: "Tanken er at det i tiden frem til Kirkemøtet 2011 må arbeides videre med disse bønnene, slik at disse motivene er på plass i alle variantene." Resultatet av denne bestillingen legges frem for Kirkemøtet for første gang nå i 2011.

Komiteen ser at både syndefallsvirkeligheten og dåpens element, vannet, nå er på plass i alle tre variantene. På ett punkt ble det fremmet et konkret forslag til endring, nemlig å la andre punktum i alternativ B lyde: "I dåpens vann renses du oss ved ditt ord fra all synd og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus."

Teksten ville da ha endret seg **fra**:

ℒ Evige Gud, takk for at du tar imot oss i den hellige dåp. Ved dåpens vann renses du oss fra all synd og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. I troen på ditt ord og løfte ber vi: La den nye fødsel skje ved din skapende Ånd.

Til:

ℒ Evige Gud, takk for at du tar imot oss i den hellige dåp. I dåpens vann renses du oss ved ditt ord fra all synd og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. I troen på ditt ord og løfte ber vi: La den nye fødsel skje ved din skapende Ånd.

Dette forslaget oppnådde imidlertid ikke flertall i komiteen. Komiteen blir derfor stående ved den fremlagte teksten.

I tillegg til disse to punktene har komiteen også drøftet følgende:

3. Mottakelse til dåp

Det ble reist spørsmål om hvorvidt ordene ”i Guds hus” må være med i denne innledende teksten. Komiteen har kommet til at det er viktig å sikre *stedet* for denne kirkelige handlingen. Det bør nettopp skje gjennom den liturgiske ordningen. Ordene bør derfor være med.

Dette er ikke til hinder for at en også kan ha dåp når menigheten flytter hovedgudstjenesten ut, f.eks. til steder hvor det er tradisjon for å ha gudstjenester til bestemte tider. Denne utformingen av teksten er heller ikke til hinder for hjemmedåp, som det er innarbeidet tradisjon for i noen deler av landet.

4. Ord som mangler

Komiteen vil også peke på to tilfelle hvor noe synes å være falt ut av teksten. Det første av disse er helt opplagt, nemlig at i nynorskversjonen er ordene ”forsakinga og” falt ut i det andre spørsmålet ved døpefonten til *born, ungdom eller vaksne*. Da lyder spørsmålet:

NN, vil du bli døypt til namnet åt Faderen og Sonen og Den heilage ande og leva i den kristne *forsakinga og trua*?

Det andre tilfellet er at det ikke står noe i rubrikkene om at forsakelsen og trobekjennelsen skal fremsies *stående*. Ut fra lang praksis kan dette synes selvsagt.

Komiteen er likevel av den mening at det bør stå uttrykkelig i en rubrikk. Jo klarere liturgien er utformet, jo større blir tryggheten.

5. Andre forhold

Ordningen for hovedgudstjeneste anviser to steder for plassering av syndsbekjennelsen, enten i åpningen av gudstjenesten eller fremst i forbønnsleddet. Komiteen vil peke på at dåp i begynnelsen av hovedgudstjenesten kan ha betydning for hvor en velger å plassere syndsbekjennelsen. Dette bør reflekteres i veiledningen.

I menighetene finnes det mange ulike måter å praktisere ordningen med dåpslys på. Komiteen ønsker å bevare plasseringen av dåpslys i del 3 av liturgien: Livet i dåpen. Samtidig ønsker komiteen å utforme rubrikkteksten så åpen som mulig, for å gi rom for lokale variasjoner. Veiledningen må gjennomses i lys av denne endringen.

I veiledningen bør det også nevnes at man må utvise den største forsiktighet ved løfting av små barn. Dette gjelder både overleveringen av barnet og at hodet holdes støtt.

I leddet **Takkebøn(n)** ønsker komiteen å legge til blant de aktuelle utformingene av teksten ”disse barna/desse borna”:

Vi takker deg for *NN/dette barnet/disse barna/dem*, som skal døpes i dag.

Vi takkar deg for *NN/dette barnet/desse borna/dei*, som skal døypast i dag.

I løpet av første plenumsbehandling fikk komiteen fem endringsforslag. Et av dem påpeker en forskjell mellom de to dåpsordningene. I Dåp i egen gudstjeneste står det en rubrikk om at diverse tekster gjerne kan leses av representanter for dåpsfølget. Komiteen er enig i at dette bør tas inn også i Dåp i hovedgudstjenesten.

Språklige spørsmål

Komiteen er av den mening at språkformen, særlig i nynorskversjonen fremdeles ikke har nådd et tilfredsstillende nivå. Nynorskteksten bærer for mye preg av å være en oversettelse fra bokmål. Komiteen anbefaler at en i den videre bearbeidelse tillater at den nynorske teksten utformes mer på målformens egne premisser, særlig når det gjelder setningsoppbygning. Dette må gjøres i tråd med nynorsk liturgitradisjon. Når det gjelder å finne et naturlig språkleie, vil komiteen minne om at det i saksbehandlingen så langt har vært enighet om å legge seg på det formverket Det Norske Bibelselskap har kommet frem til.

Komiteen vil foreslå at det gjøres følgende endringer:

a) I leddet **Bøn ved døypefonten** gjøres følgende endringer:

I bønn A:

”I dåpen friar du oss” erstattes med ”I dåpen frir du oss”

”Vatnet i dåpen” erstattes med ”dåpsvatnet” (som i den nåværende gudstjenesteboken):

Herre Jesus Kristus, takk for dåpsvatnet, som ved ditt ord er ei nådekjelde.

I bønn B:

”vatnet i dåpen” erstattes med ”dåpsvatnet”

Ved dåpsvatnet reinsar du oss frå all synd og sameinar oss med den krossfeste og oppstadne Jesus Kristus.

I bønn C:

”der du friar oss” erstattes med ”der du frir oss”

”mørkemakta” erstattes med ”mørkrets makt”

”vatnet i dåpen” til ”dåpsvatnet”

Evige Gud, vi takkar deg for frelsa i den heilage dåpen, der du frir oss frå mørkrets makt og gjer oss til born av lyset.
...frå dåpsvatnet til det nye livet med...

b) Dåpsliturgien må gjennomses og ajourføres i forhold til eventuelle endringer i ordning for Hovedgudstjeneste.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet vedtar det fremlagte forslag til ordning for Dåp i hovedgudstjenesten med følgende endringer:

a) I leddet **Takkebøn(n)** alternativ A utformes teksten slik:

Vi takker deg for *NN/dette barnet/disse barna/dem*, som skal døpes i dag.

Vi takkar deg for *NN/dette barnet/desse borna/dei*, som skal døypast i dag.

b) I rubrikken om *dåpslys* endres teksten

fra ”Når alle er døpt, kan en medliturg tenne et lys. [...] Når alle dåpslysene er tent,” til ”Etter dåpen kan det tennes et lys [...] Når dåpslysene er tent,”.

I nynorsk liturgi blir endringen

fra ”Når alle er døypte, kan ein medliturg tenna eit lys [] Når alle dåpslysa er tende,” til ”Etter dåpen kan ein tenna eit lys [...] Når dåpslysa er tende,”.

I bokmålsvarianten vil dette fremtre slik:

III. LIVET I DÅPEN

Etter dåpen kan det tennes et lys for hvert barn/hver dåpskandidat.
Lysene plasseres i en lysholder og brenner til gudstjenesten er ferdig.

Når dåpslysene er tent, sier liturgen:

ℒ Jesus sier: ...

c) Kirkemøtet oversender mottatte språklige justeringer til Kirkerådet for videre behandling.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet vedtar det fremlagte forslag til ordning for Dåp i hovedgudstjenesten med følgende endringer:

a) I leddet **Takkebøn(n)** alternativ A utformes teksten slik:

Vi takker deg for *NN/dette barnet/disse barna/dem*, som skal døpes i dag.

Vi takkar deg for *NN/dette barnet/desse borna/dei*, som skal døypast i dag.

b) I rubrikken om *dåpslys* endres teksten
fra ”Når alle er døpt, kan en medliturg tenne et lys. [...] Når alle dåpslysene er tent,”
til ”Etter dåpen kan det tennes et lys [...] Når dåpslysene er tent,”.

I nynorsk liturgi blir endringen
fra ”Når alle er døypte, kan ein medliturg tenna eit lys [] Når alle dåpslysa er tende,”
til ”Etter dåpen kan ein tenna eit lys [...] Når dåpslysa er tende,”.

I bokmålsvarianten vil dette fremtre slik:

III. LIVET I DÅPEN

Etter dåpen kan det tennes et lys for hvert barn/hver dåpskandidat.
Lysene plasseres i en lysholder og brenner til gudstjenesten er ferdig.

Når dåpslysene er tent, sier liturgen:

ℒ Jesus sier: ...

c) Kirkemøtet oversender mottatte språklige justeringer til Kirkerådet for videre behandling.

d) I bønn ved døpefonten i alternativ B endres teksten til : ”I dåpens vann renser du oss ved ditt ord fra all synd og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.”

Teksten blir da:

℟ Evige Gud, takk for at du tar imot oss i den hellige dåp. I dåpens vann renser du oss ved ditt ord fra all synd og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. I troen på ditt ord og løfte ber vi: La den nye fødsel skje ved din skapende Ånd.